

Pašvaldība sāk atjaunot Vecpilsētas ielas kvartālu

■ Ilze Knusle-Jankevica

Vienā no senākajiem Jelgavas koka namiem – ēkā Vecpilsētas ielā 14, kas ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis, – un tam līdzās esošajā ķieģeļu mūra ēkā Krišjāņa Barona ielā 50 sākušies atjaunošanas darbi: tur tiks izveidots Zemgales Restaurācijas centrs. «Šis ir patiesības brīdis, kad ēkas ir iztīrītas un varam ieraudzīt visas autentiskās detaļas un elementus, kādi tie saglabājušies līdz šodienai. Pēc atjaunošanas ēkas atdzims kā publiski objekti un lielu daļu no vēstures liecībām vairs nebūs iespējams ikdienā apskatīt,» norāda uzņēmuma «RERE grup» restaurācijas darbu eksperts Roberts Vecums-Veco.

Uzņēmums «RERE meistari» objektā sāka strādāt 7. maijā. Tā kā ēkās ilgu laiku bija uzturējušies bezpajumtnieki, vispirms no tām bija jāizvāc viņu atstātais *mantojums*. Būvdarbu vadītājs Jānis Rozenlugs stāsta, ka Vecpilsētas ielas namā vietām norakts pat vairāk nekā 30 centimetru biezs *kultūrlāmis*, atsedzot arī sākotnējo grīdu līmeni un to dažādos segumus, piemēram, deļus, klonu un pat betona plāksnes, kas ieklātas kādā no daudzajām ēkas pārbūves reizēm. Kopumā no ēkām izvesti 42 kubikmetri dažādu nederīgu materiālu, bet viss, kas tirot atrasts un novērtēts kā vēsturiski ēkai piederīgs un, iespējams, atkārtoti izmantojams, novietots noliktavā.

Pirms tālāko darbu uzsākšanas jau veikta abu ēku 3D skenēšana, digitālā formātā iemūžinot to stāvokli – tehniskos parametrus, arhitektoniskās detaļas, vizuālo izskatu. Iegūtie dati palīdzēs precīzāk veikt gan konstrukciju pastiprināšanu, gan interjera un arhitektonisko detaļu atjaunošanu, turklāt ēkas virtuālajā vidē būs apskatāmas stāvokli pirms rekonstrukcijas.

Ēkai būs jauni pamati

Vecpilsētas ielas 14. nams celts ap 1800. gadu. J.Rozenlugs norāda: ir atrodamas liecības, ka ēka piedzīvojuši vairākas pārbūves – sākotnēji tā bijusi mazāka, bet vēlāk paplašināta un paaugstināta. «Dažās vietās ir saglabājušies tā saucamie trīnīša griesti, kas bija raksturīgi koka ēkām Latvijas teritorijā gan 17., gan 19. gadsimtā. Tāpat var redzēt, ka zem grīdām kā siltumizolācijas materiāls izmantotas skaidas, sienās – stīvas, savukārt logu un durvju ailu blīvēšanai – lina pakulas,» stāsta būvdarbu vadītājs, piebilstot, ka ēku atjaunošanas gaitā iespēju robežās tiks izmantoti vēsturiskie paņēmieni un tradicionālie būvmateriāli, piemēram, logi tiks pakoti ar pakulam.

Uz ēkas iekšienām ir redzams, kā mainījusies tās saimnieku turība un ar to saistītā interjera mode – sākumā bijušas tēstu balķu sienas, ko iemītnieki centušies izskaistināt ar pašu zīmētiem ornamentiem, vēlāk pie balķiem ar nagliņām piestiprinātas vienkāršas papīra tapetes, tad pie sienām naglots skaliņu režģis un sienas apmetas ar kaļķa apmetumu, ko bieži krāsoja ar kritu vai kaļķa krāsu, kas savukārt vēl vēlāk aplīmēts ar tapetēm. Uz otro stāvu ved tā saukto Ulmaņlaiku koka kāpnes, kas tiks atjaunotas, tāpat savu agrāko veidolu atgūs podiņu krāsns, kas gan būs tikai interjera elements. Tirot ēkas, atrasti arī krāsns podiņi, kas 19. gadsimta beigās ražoti Jelgavā – M.Ļesterova ķieģeļu ceplī. Interesanta vēstures liecība ir arī jumta skārds ar spiedogu «Emu», kas 20. gadsimta 30. gados ražots Anglijā, bet tas netiks saglabāts – ēkai atjaunos vēsturiski senāko dakstiņu jumtu. Jāpiebilst, ka namam ir arī neapdzīvoti bēniņi,

ko atjaunos un eksponēs.

Vecpilsētas ielas ēka nav balstīta uz monolītiem pamatiem – guļbūve turas uz laukakmeņiem un ķieģeļu mūra fragmentiem –, tāpēc tā ar domkratiem tiks pacelta par vismaz 15 centimetriem. Būvniecības projekta vadītājs Valdis Grīnpukals skaidro, ka tiks izbūvēti jauni pamati un ēka uz tiem tiks *atsēdināta atpakaļ*, savukārt jauns iekšējais nesošais koka karkass, pie kā tiks *piestiprināts* vēsturiskās ēkas būvapjoms, padarīs to stabilu un drošu apmeklētājiem. Būvnieki pamatus cer izbūvēt līdz ziemei, paralēli notiks grīdu demontāža, oriģinālo deļu restaurācija, bojāto konstrukciju protezēšana un papildināšana.

Iespējams, bijis stallis

Savukārt K.Barona ielas ēkai pagalma pusē agrāk bijušas daudzas un dažāda izmēra durvis, kas laika gaitā daļēji aizmūrētas. Ķieģeļu mūra šuvēs java sākotnēji tikusi iesmērēta uz iekšu, nevis ar valnīti uz āru, kā tas redzams šobrīd, savukārt ārējas nokrāsotas sarkanas. Vēsturiski mūrim izmantoti diezgan zemas kvalitātes, iespējams, arī no vecākām celtnēm iegūti ķieģeļi. Daļa ķieģeļu ir stipri bojāti, izdrupuši, tāpēc apmēram 10 procenti esošā mūra būs jāpapildina vai jāaizvieto ar līdzīgiem. Plānots saglabāt arī koka galeriju gar ēkas ārējo sienu, bet daļa durvju, kas ved uz to, tiks aizmūrētas, atstājot vien divas. Jumta konstrukcijas un pārsegumus būs jājauna, savukārt jumts būs skārda. «Kad noņemam koka grīdu, apakšā bija betons ar satecēm. Tas ļauj domāt, ka šajā ēkā agrāk varbūt bijis stallis līdzās krogam,» stāsta J.Rozenlugs. Ēkas tālākajā galā pagalma pusē saglabājies viens vēsturisks logs ar koka slēģiem – šo autentisko komplektu iecerēts restaurēt un eksponēt fasādē.

Nedēļas beigās plānots uzsākt siltumtrases izbūvi gar ēku ielas pusē, lai būvju kompleksu varētu pieslēgt apkurei. Pēc tam tiks veikta arī citu ārējo komunikāciju izbūve, fasādes atjaunošana, logu un durvju montāža, jo K.Barona ielas ēku līdz ziemei plānots sakārtot tiktāl, lai gada aukstajā laikā varētu turpināt iekšdarbus.

Abus namus savienos

Šobrīd abas ēkas ir atstatu viena no otras, bet projekta gaitā, lai izveidotu vienotu ansambli, tās tiks savienotas, spraugu starp ēkām aizmūrējot, bet pagalma pusē uzceļot speciālu piebūvi. Tajā būs centrālā ieeja uz K.Barona ielas ēku, kurā tiks izbūvēts lifts, kas ļaus cilvēkiem ar kustību traucējumiem iekļūt abu ēku 2. stāvā.

Labiekārtos pagalmu

Pašvaldība Zemgales Restaurācijas centra vajadzībām iegādāsies arī īpašumu Vecpilsētas ielā 12 – tas nolemts domes sēdē pagājušajā ceturtdienā. Tie ir dzīvojamās ēkas pamati uz pašvaldībai piederoša zemesgabala abu ēku iekšpagalmā. «Lai labiekārtotu pagalma teritoriju, tostarp izbūvētu iebraucamo ceļu, pašvaldībai bija nepieciešams iegādāties arī uz zemesgabala esošos ēkas pamatus,» skaidro pašvaldības Attīstības un pilsētplānošanas pārvaldes Attīstības plānošanas sektora vadītāja Ilga Līvmane. Īpašumu pašvaldība iegādāsies par 3500 eiro.

Izceļ arhitektūras vērtības

Vecpilsētas ielas kvartāls pārmaiņus piedzīvo, Jelgavas pašvaldībai realizējot Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) līdzfinansētu projektu «Nozīmīga kultūrvēsturiska mantojuma saglabāšana un attīstība kultūras tūrisma piedāvājuma pilnveidošanai Zemgales reģionā» (Nr.5.5.1.0/17/I/002). Tas paredz izveidot Zemgales Restaurācijas centru.

«Jelgavas Vēstnesis» jau rakstīja, ka Vecpilsētas ielas namā būs telpa semināriem, suvenīru veikals, vēstures ekspozīcijas un izstāžu galerija, savukārt ēkā K.Barona ielā – trīs restaurācijas darb-

Foto: Ivars Veilīņš

Vecpilsētas ielas 14. namā tiks saglabāti visi iespējamie interjera priekšmeti, tostarp podiņu krāsns. Uzņēmuma «RERE meistari» pārstāvji Valdis Grīnpukals un Jānis Rozenlugs stāsta, ka, tirot ēku, atrasti krāsns podiņi, kas ražoti 19. gadsimta beigās Jelgavā – M.Ļesterova ķieģeļu ceplī.

Vecpilsētas ielas ēkā atrasta arī kurpe, kas varētu liecināt par jelgavnieku apģērbu 19. gadsimtā.

Interesants atradums ir piezīmju grāmatiņa, kurā vācu valodā veikti pieraksti par naudas aizdošanu. Starp minētajām personām ir pat baroni.

nīcas: tekstilam; metāla priekšmetiem un arheoloģiskajiem atradumiem; keramikai, stiklam un porcelānam. Centra izveidei paredzētais projekta finansējums ir 2 913 818 eiro, no kuriem ERAF finansējums ir 764 273 eiro, valsts budžeta dotācija – 36 232 eiro, bet pārējais ir pašvaldības finansējums. Ar SIA «RERE meistari» noslēgtā būvdarbu līguma summa ir 1 784 264,32 eiro, tajā skaitā PVN (309 665,71 eiro). Būvuzraudzību veic SIA «Jurēvičs un partneri», autoruzraudzību – SIA «Livland Group», arhitekts – Ēriks Cērpiņš.

«Ēkā Vecpilsētas ielā 14 ierīkotā ekspozīcija būs veltīta Jelgavas arhitektūrai, pirms pilsētu nopostīja karā. Mums bija unikāla koka apbūve, arī citas ievērojamas cienīgas ēkas, tāpēc gribam parādīt, cik skaista Jelgava bija tolaik,» stāsta Jelgavas reģionālā Tūrisma centra vadītāja Anda Iljina. Liela loma ekspozīcijā tiks atvēlēta arī pašam namam, kas būs viens no vērienīgākajiem restaurētajiem objektiem pilsētā. «Dokumentēsīm ēkas restaurācijas procesu, lai pēc tam saistošā

Vecpilsētas ielā 14 uz otro stāvu ved Ulmaņlaikos izgatavotas koka kāpnes, ko plānots atjaunot.

Krišjāņa Barona ielas 50. nams agrāk, iespējams, bijis stallis, kas atradās līdzās krogam, bet pēc rekonstrukcijas tajā divos stāvos būs izvietotas restaurācijas darbnīcas.

un interaktīvā veidā rādītu to jelgavniekiem un pilsētas viesiem,» uzsvēr A.Iljina. Tāpat centrā ikviens varēs tuvāk iepazīt restaurācijas darba specifiku.

Atbalss – otrā ielas galā

Pašvaldības Vecpilsētas ielas kvartāla attīstības koncepcija paredz atjaunot arī valsts nozīmes arhitektūras pieminekli Vecpilsētas ielā 2, kas datēts ar 18. gadsimta otro pusi–19. gadsimta sākumu, un tam līdzās esošo namu J.Asara

ielā 1. Šajās pašvaldībai piederošajās ēkās plānots izveidot Dzīvesziņas un arodu sētu, lai popularizētu latviskās tradīcijas un izziņātu latviešu gadskārtu rituālus. Kā stāsta A.Iljina, tur paredzēts izveidot audēju darbnīcas ar vairākām stellēm, keramikas darbnīcu ar cepli pagalmā un saimes istabu, kurā varēs apgūt seno latviešu saimniecību zinības. Šobrīd tiek izstrādāts ēku būvprojekts, lai līdz oktobrim pašvaldība varētu iesniegt pieteikumu projektu konkursā.